

RAAP-NOTITIE *nummer*

Plangebied Tilligte-West

Gemeente Dinkelland

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV

Titel: Plangebied Tilligte-West, gemeente Dinkelland; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2010

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: DITW

Bestandsnaam: NO*nummer_DITW

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: J. Vosselman MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 413059

ARCHIS-waarnemingsnummers: wordt nog toegekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 38286

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw in plangebied Tilligte-West in de gemeente Dinkelland. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge verwachting voor het aantreffen van (intacte) archeologische resten.

Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de geologische ondergrond in plangebied Tilligte-West wordt gevormd door dekzand. Op dit dekzand rust een intact plaggendek met een maximale dikte van 1,5 m. In het plaggendek zijn twee lagen te onderscheiden die waarschijnlijk geïnterpreteerd kunnen worden als verschillende fases in de ontwikkeling van het plaggendek. In de basis van het plaggendek zijn fragmenten aardewerk en houtskool aangetroffen. De meeste scherven zijn fragmentarisch van karakter en zijn dan ook niet nauwkeuriger te dateren dan de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen. Slechts één scherf is in de Late Middeleeuwen te plaatsen. Het aantreffen van dergelijke scherven vormt een aanwijzing voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Houtskool kan, vooral als het op geringe diepte wordt aangetroffen, recentelijk in de bodem terecht gekomen zijn. In combinatie met andere indicatoren en afkomstig uit de basis van het plaggendek, kan houtskool een extra aanwijzing vormen voor de aanwezigheid van archeologische resten. De resultaten van onderhavig onderzoek zijn in overeenstemming met de bevindingen van eerder archeologisch onderzoek dat plaatsvond in een deel van het huidige plangebied en in een direct aangrenzende zone. Tijdens deze onderzoeken is aangetoond dat ter plaatse archeologische resten in de ondergrond aanwezig zijn.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan waarschijnlijk archeologische resten zullen worden verstoord. Geadviseerd wordt om een vervolgonderzoek plaats te laten vinden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Met betrekking tot de bevindingen van dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	5
1 Inleiding	
1.1 Kader en doelstelling	6
1.2 Administratieve gegevens	6
1.3 Toekomstige situatie	6
1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen	6
2 Bureauonderzoek	
2.1 Methoden	7
2.2 Resultaten	7
3 Veldonderzoek	
3.1 Methoden	11
3.2 Resultaten	11
4 Conclusies en aanbevelingen	
4.1 Conclusies	13
4.2 Aanbevelingen	13
Literatuur	14
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	15
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen	17

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren woningbouw in plangebied Tilligte-West in de gemeente Dinkelland.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 1,6 ha) ligt direct ten noordwesten van de bebouwde kom van Tilligte (figuur 3). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 29 A van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat 261.240/492.220. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Denekamp, sectie M, nummer 1234.

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied is woningbouw gepland.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op grond van de topografische kaart (schaal 1:25.000) en een recente luchtfoto uit Google Earth blijkt dat het plangebied uit bouwland bestaat. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in een groot deel van het plangebied ongeveer 22,3 -22,7 meter +NAP. Een smalle zone aan de westzijde van het plangebied ligt aanmerkelijk lager; hier varieert de hoogte tussen 20,7 en 21,3 meter +NAP (figuur 1).

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op een dekzandrug (www.archis.nl: code 4K14). Deze dekzandrug is aangetroffen tijdens eerder archeologisch onderzoek in het zuidoostelijk deel van het plangebied (Oude Rengerink, 2000).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit hoge bruine enkeerdgronden: lemig fijn zand met grondwatertrap VII (Ebbers & Van het Loo, 1992: code bEZn23). Hoge enkeerdgronden kenmerken zich door een humushoudende bovengrond of plaggendek dikker dan 50 cm. Veelal liggen ze op de hogere delen van het landschap. Hoge enkeerdgronden in Oost-Nederland dateren veelal uit de Nieuwe tijd en zijn ontstaan door de toepassing van pluggenbemesting (Spek, 2004). Eeuwenlang werd de vruchtbaarheid van de akkers op de essen op peil gehouden door deze te be-

mesten met potstalmest, een mengsel van mest en plaggen afkomstig van heidevelden en uit beekdalen. Het opbrengen van potstalmest leidde tot het ontstaan van dikke plaggendecken.

Op grond van het voornoemde archeologisch onderzoek uit 2000 blijkt dat het plaggendek in het destijds onderzochte deel van het plangebied een dikte had van ca. 0,6 tot 1 m. Mogelijk is incidenteel nog een oude akkerlaag onder het plaggendek aanwezig (Oude Rengerink, 2000). Tijdens een vervolgonderzoek is het bodemprofiel nauwkeurig bestudeerd. De opbouw van dit profiel bestond uit: het plaggendek (0 - 0,25 m -Mv), een grijze laag (0,25 - 0,4 m -Mv), een zogenaamde mollenlaag (0,4 - 0,55 m -Mv) en de top van de natuurlijke ondergrond (0,55 - 0,60 m -Mv). Op basis van dit onderzoek is gesteld dat de grijze laag een oude akkerlaag of fossiele cultuurlaag betreft. Door uitspoeling van ijzer en humeus is deze laag uitgeloozd. De uitgespoelde deeltjes zijn vervolgens neergeslagen in de mollenlaag. Ook de mollenlaag wordt tot de oude akkerlaag gerekend (Van der Heijden & Van der Velde, 2001).

Historische situatie

De historische gegevens over (de omgeving van) het plangebied gaan terug tot in de Late Middeleeuwen. In een oorkonde uit 1207 wordt de Heinricus de Tilget vermeld (Ter Kuile, 1963). Het gaat hierbij om een adellijke persoon die zich waarschijnlijk vernoemd naar het buurschap Tilligte. Naast de vermelding van het toponiem Tilligte zijn ook de namen van een aantal erven in Tilligte opgetekend in een belastinglijst uit 1475 (Hulshoff, 1953). Op de zogenaamde Historische kaart van Twente staan deze boerderijen afgebeeld (Engelbertink e.a., 1991). Deze kaart toont bovendien dat het huidige plangebied aan de westzijde van een voormalig groot akkercomplex is gelegen. Op een 18^e eeuwse kaart wordt dit landbouwgebied aangeduid met de toepasselijke naam 'den Enk' (Versfelt, 2003). De naam wijzigt in de 19 eeuw in 'Scholten Esch' (ROBAS Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990; figuur 2). Bovendien is op een kaart van rond 1900 te zien dat de westzijde van het plangebied destijds uit een smalle strook heide bestond (ROBAS Producties, 1990). Waarschijnlijk heeft deze zone nooit deel uitgemaakt van het akkercomplex.

Uit de geraadpleegde kaarten blijkt verder dat de boerderijen op karakteristieke wijze langs de randen van dit grote landbouwareaal zijn gesitueerd. In de directe omgeving van de locatie van het plangebied gaat het om drie boerderijen: Menseman, Enkman en Olde Enkman (Engelbertink e.a., 1991). Van de twee laatstgenoemde erven is een vroegere vermelding bekend; ze worden al genoemd in een document uit 1313 (Muller Fz., 1917-1919). Het voorkomen van boerderijen met de namen Enkman en Olde Enkman duidt er mogelijk op dat het oorspronkelijk om één erf ging dat op enig moment is opgesplitst. De naamgeving van de boerderijen doet vermoeden dat Olde Enkman het oudste en dus het oorspronkelijke erf betreft. Op grond van deze aanname kan gesteld worden dat het erf Olde Enkman mogelijk ouder moet zijn dan de eerste vermelding uit het begin van de 14^e eeuw. Een andere verklaring voor het voorkomen van de erven Enkman en Olde Enkman zou kunnen zijn dat laatstgenoemd erf een zogenaamde lijftucht betreft. Een lijftucht is een kleiner huis naast de bestaande boerderij. Dit huis was bedoeld voor de uitredende ouders. In dat geval zou de naam Olde Enkman dus ook kunnen verwijzen naar de oude boer die

(met zijn vrouw) een klein huisje op het erf Enkman bewoonde. Indien deze verklaring correct is, zou het erf Enkman dus als oudste aangemerkt kunnen worden.

Op grond van een beknopt bureauonderzoek is niet te achterhalen welk van de erven het oudst is, maar het is zeker niet uit te sluiten dat de oorsprong van (Olde) Enkman - en waarschijnlijk ook van Menseman - enkele eeuwen eerder gezocht moet worden dan de eerste historische vermelding uit 1313. Meerdere malen is gebleken dat boerderijen die in laat-middeleeuwse bronnen genoemd worden, in verband gebracht kunnen worden met archeologisch aangetoonde erven in de directe omgeving (in een straal van enkele honderden meters) van deze boerderijen. Doorgaans gaat het om relatief kleine vindplaatsen die veelal bestaan uit een erf of een huisplaats met eventuele bijgebouwen en/of waterputten. Deze voorgangers zijn soms te traceren tot in de 9e of de 10e eeuw (Van Beek & Keunen, 2006).

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staan twee vermeldingen geregistreerd uit (de directe omgeving van) het plangebied (ARCHIS-waarnemingsnummers 44655 en 58855). Het betreft één archeologische vindplaats die ten dele samenvalt met het huidige plangebied. Tijdens een karterend booronderzoek in 2000 zijn hier fragmenten vuursteen uit het Mesolithicum en scherven uit de Late IJzertijd of de Romeinse aangetroffen (Oude Rengerink, 2000). Een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven leverde onder meer enige honderden fragmenten aardewerk op die voornamelijk in de (Late) IJzertijd en/of de Romeinse tijd gedateerd konden worden. Daarnaast werden meerdere grondsporen gedocumenteerd. Slechts een klein deel daarvan is gedateerd. Waarschijnlijk gaat het om een haardkuil uit het Mesolithicum en enkele ontginningsgreppels uit de Late Middeleeuwen. Van het merendeel van de sporen is de aard, de functie en de datering niet vastgesteld, omdat ze lastig te herkennen waren. Verondersteld werd dat de eerder de genoemde grijze laag een sporenniveau betrof maar dat als gevolg van uitspoeling de grenzen van de sporen zijn vervaagd. Bovendien werd de conservering van de sporen als slecht aangemerkt. Op grond van de slechte conservering van de sporen is dan ook geadviseerd om van verder vervolgonderzoek af te zien (Van der Heijden & Van der Velde, 2001).

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gemeentelijke archeologische verwachtings- en advieskaart.

Op grond van de archeologische verwachtings- en advieskaart van de gemeente Dinkelland valt het plangebied uiteen in een noordwestelijke zone met een lage verwachting voor archeologische resten uit alle perioden en een zuidoostelijke zone met een hoge verwachting voor archeologische resten uit alle perioden (Scholte Lubberink, 2007).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de aanwezigheid van een dekzandrug met een dik plaggendek in (een deel van) het plangebied en het voorkomen van archeologische resten uit meerdere perioden in het zuidoostelijke deel van het plangebied en direct daar buiten, geldt voor het plangebied Tilligte West een hoge verwachting voor archeologische resten uit alle perioden. Meer specifiek geldt deze verwachting voor vuursteenstrooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Neolithicum en/of grote (vondstrijke) nederzettingen en/of grafvelden uit de periode Bronstijd t/m Nieuwe tijd.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen verricht in een grid van 50 bij 40 m in 4 noordwest-zuidoost georiënteerde raaien (figuur 3). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstond. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 1,8 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm en een. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De geologische situatie in het plangebied komt overeen met de gegevens van het bureauonderzoek. De geologische ondergrond bestaat uit matig fijn, zwak siltig zand. Dit goed gesorteerde zand is aangemerkt als dekzand. De top van het dekzand is aangetroffen op dieptes variërend van 1 tot 1,5 m -Mv.

De bodemopbouw komt ten dele overeen met hetgeen verwacht werd op grond van het bureauonderzoek. In de meeste boringen is een (vrijwel) intact plaggendek waargenomen; in één boring is een compleet verstoord bodem aangetroffen (boringnummer 5; figuur 3). Het opgebrachte humeuze dek heeft een maximale dikte van 1,5 m. Voorts is geconstateerd dat het plaggendek uit twee lagen bestaat. Het betreft een humeuze donkerbruine laag met een gemiddelde dikte van 0,5 tot 0,8 m en een daaronder gelegen (bruin)grijze laag. De onderste laag heeft een dikte die varieert tussen 0,5 en 0,7 m en bevat beduidend minder humeus materiaal. De verschillende lagen moeten gezien worden als twee fases in de ontwikkeling van het plaggendek. Het onder-

scheid in kleur is mogelijk het gevolg van verschillend bronmateriaal dat tijdens de afzonderlijke fases voor de bemesting van de akker werd gebruikt.

De (bruin)grijze laag is ook aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek in 2001. Deze is destijds geïnterpreteerd als oude akkerlaag (zie paragraaf 2.2). Onderhavig onderzoek heeft echter uitgewezen dat de laag tot het plaggendek gerekend moet worden. Een aantal argumenten pleit voor deze aanname. In de boringen waarin het plaggendek is waargenomen is in alle gevallen een scherpe, abrupte overgang tussen de (bruin)grijze laag en het dekzand geconstateerd. Een dergelijke overgang ontstaat door agrarische bewerking (ploegen) in de eerste fase van de aanleg van het plaggendek. Het feit dat de overgang zich zo duidelijk aftekent duidt op een relatief jonge ouderdom van het plaggendek. Indien het om een oude akkerlaag (uit de Late IJzertijd en/of de Romeinse tijd?) zou gaan, was de overgang tussen deze laag en het dekzand geleidelijker geweest omdat in de loop der tijd scherpe grenzen tussen bodemlagen enigszins vervagen. Een tweede argument betreft het aantreffen van meerdere brokken dekzand in de (bruin)grijze laag. Het vermengen van de oorspronkelijke ondergrond en het opgebrachte materiaal is eveneens een gevolg van agrarische werkzaamheden. Het feit dat het dekzand nog duidelijk herkenbaar is, toont aan dat dit in het recente verleden moet hebben plaatsgevonden. Ten slotte pleit de dikte van de (bruin)grijze laag er niet voor deze als oude akkerlaag uit een fase voor pluggenbemesting te bestempelen. Veelal bedraagt de dikte van een oude akkerlaag ongeveer 0,2 tot 0,3 m. Het dikke (bruin)grijze pakket dat in het plangebied is aangetroffen doet eerder vermoeden dat het om opgebracht materiaal gaat en dus deel uitmaakt van het plaggendek.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in 5 van de 10 boringen fragmenten aardewerk aangetroffen (boringnummers 2, 3, 6, 7 en 9; figuur 3). Deze scherven zijn zonder uitzondering afkomstig uit de basis van de (bruin)grijze laag. Het merendeel is te fragmentarisch en leent zich dan ook niet voor een nauwkeuriger datering dan de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen. Eén scherf is met zekerheid in de Late Middeleeuwen te plaatsen.

Bovendien is in vrijwel alle boringen houtskool waargenomen in de basis van de (bruin)grijze laag. Houtskool kan, vooral als het op geringe diepte wordt aangetroffen, recentelijk in de bodem terecht gekomen zijn. In combinatie met andere indicatoren en afkomstig uit de basis van het plaggendek, kan houtskool een extra aanwijzing vormen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Het onderzoek heeft uitgewezen dat de geologische ondergrond in plangebied Tilligte-West gevormd wordt door dekzand. Op dit materiaal ligt een intact plaggendek waarin waarschijnlijk twee lagen te onderscheiden zijn. De dikte van het plaggendek bedraagt maximaal 1,5 m.

In de basis van de onderste laag zijn meerdere fragmenten aardewerk en houtskool aangetroffen. Het voorkomen van dergelijke indicatoren vormt een aanwijzing voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Op grond van het aardewerk gaat het mogelijk om nederzettingen uit de periode (Late) IJzertijd en/of Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen. De aanwezigheid van enkele historische erven in de directe omgeving van het plangebied doet eveneens vermoeden dat in het plangebied vroeg-middeleeuwse voorgangers van deze boerderijen aanwezig kunnen zijn.

De resultaten van onderhavig onderzoek zijn in overeenstemming met de bevindingen van eerder onderzoek dat plaatsvond in een deel van het huidige plangebied en in een direct aangrenzende zone. Tijdens deze onderzoeken is aangetoond dat ter plaatse archeologische resten (grondsporen en aardewerk) aanwezig zijn.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in het gehele plangebied. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Dinkelland) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats.

Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.1 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Literatuur

- Beek, R. van & L. Keunen**, 2006. Van huisplattegronden en historische erven. *Overijssels Erfgoed. Archeologische en Bouwhistorische Kroniek 2005*. Stichting Promotie Archeologie, Zwolle.
- Ebbers, G & H. van het Loo**, 1992. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij blad 28 Oost - 29 Almelo - Denekamp*. DLO-Staringcentrum, Wageningen.
- Engelbertink, H.J.A., e.a.**, 1991. *Historische kaart van Twente ca. 1500*. Vereniging Oudheidkamer Twente, Enschede.
- Heijden, F.J.G. van der & H.M. van der Velde (met een bijdrage van R. Exaltus)**, 2001. Aanvullend archeologisch onderzoek Denekamp, vindplaats Tilligte. *ADC Rapport 82*. Archeologisch Diensten Centrum, Bunschoten.
- Hulshoff, A.L.**, 1953. *Het schattingsregister van Twente van 1475*. Zwolle.
- Kuile, G.J. ter**, 1963. *Oorkondenboek van Overijssel. Regesten 797-1350. Deel 1: 797-1250*. Zwolle.
- Muller Fz, S.**, 1917-1919. *Regesten van het archief der bisschoppen van Utrecht (722-1528), delen I-III*. Utrecht.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Oude Rengerink, J.A.M.**, 2000. Bestemmingsplan Tilligte, gemeente Denekamp; Aanvullende Archeologische inventarisatie. *RAAP-briefnotitie 2000-1312/MW*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam
- ROBAS Producties**, 1990. *Historische Atlas Overijssel. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Scholte Lubberink, H.B.G.**, 2007. Gemeente Dinkelland: archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. *RAAP-Rapport 1557*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Spek, Th.**, 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie*. Dissertatie. Matrijs/Sichting het Drentse landschap, Utrecht/Assen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-Rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Versfelt, H.J.**, 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*. Heveskes Uitgevers, Groningen.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Het plangebied geprojecteerd op een bewerking van het AHN. Duidelijk zichtbaar is de laagte in het westen (bron: www.ahn.nl)

Figuur 2. Het plangebied rond 1900 (bron: ROBAS Producties, 1990)

Figuur 3. Resultaten booronderzoek

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Archeologische perioden		Datering (gekalibreerd)
Nieuwe tijd		
Middeleeuwen	Laat	1500
	Vroeg	1050
Romeinse tijd	Laat	450
	Midden	270
	Vroeg	70 na Chr.
IJzertijd		12 voor Chr.
	Laat	
	Midden	250
Bronstijd	Vroeg	500
		800
	Laat	
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Midden	1100
	Vroeg	1800
		2000
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	2850
	Midden	4200
	Vroeg	4900 / 5300
Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	6450
	Midden	8640
	Vroeg	9700
	Laat	35.000
	Midden	
	Vroeg	300.000

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen